

Les excavacions de la rue de Lutèce i l'arqueologia urbana a París

F. AUDOIN, T. BADIN, F. BAUCHERON, J. A. MUÑOZ LACASTA,
I. ROVAZE, E. SAPIN, C. VOYET, S. ZYLAWYJ

INTRODUCCIÓ

Des de final del segle XIX fins a l'any 1984 les excavacions realitzades a París foren dirigides pels arqueòlegs de la Comission du Vieux Paris (CPV), el caràcter municipal dels quals els en permetia un monopoli gairebé absolut. L'excavació de la Cour Napoleon del Louvre establirà les noves bases de l'arqueologia urbana parisenca.

Efectivament, l'operació del Gran Louvre permeté, per primera vegada, la inserció de l'arqueologia dins el marc dels grans projectes que estan modificant radicalment l'urbanisme del centre de la capital. El projecte de reestructuració del Museu del Louvre va fer possible les excavacions de la Cour Napoleon i del Carrousel; de la mateixa manera que la nova òpera de la Bastilla o les columnes concebudes per Buren i dreçades al pati del Palais Royal permeteren la realització dels sondeigs arqueològics que van precedir aquests projectes (fig. 1).

Totes aquestes operacions (tal com també s'esdevindrà al jaciment de la rue de Lutèce) es van dur a terme sota el control de la Direction des Antiquités Historiques de l'Île de France,¹ el director de la qual en serà el responsable científic.

1. Òrgan administratiu dependent de la Sots-direcció d'Arqueologia (Ministeri de Cultura).

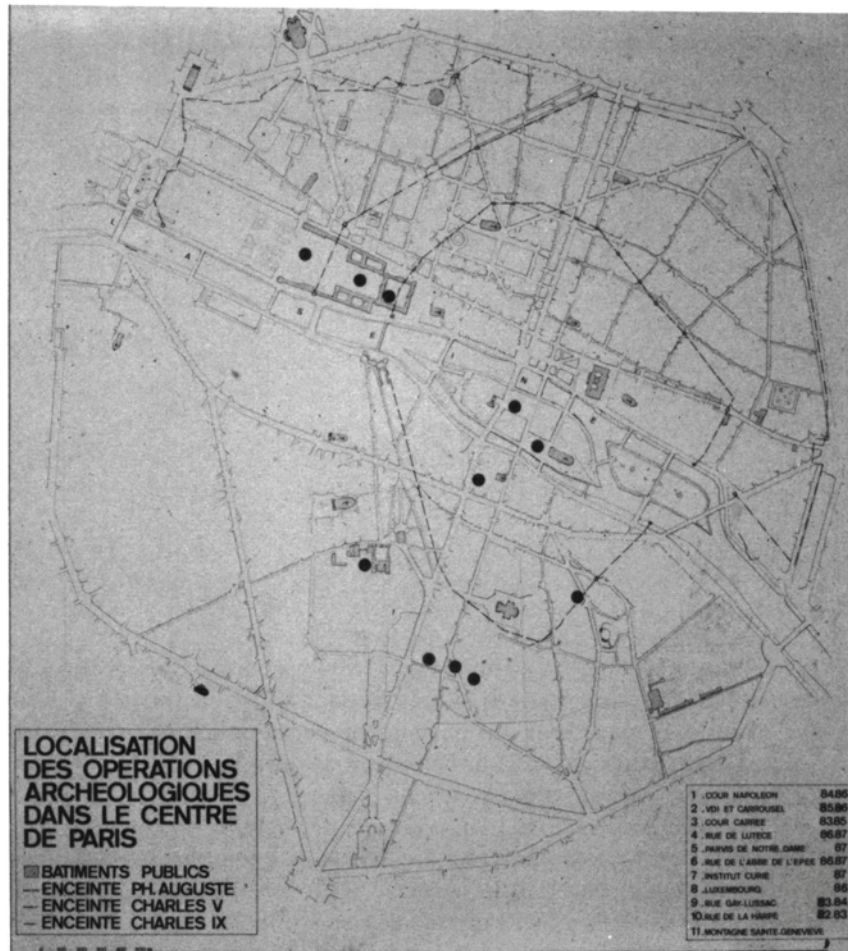

Fig. 1. – Localització de les actuacions arqueològiques a París (1982-1987).

EL JACIMENT DE LA COUR NAPOLEON

La immensa superfície a explorar (30.000 m² a la Cour Napoleon i al Carrousel)² va fer necessària la creació d'equips amb un nombre de profes-

2. Sobre l'excavació de la Cour Napoleon i del Carrousel vegeu: TROMBETTA, P. J. «*Sous la Pyramide du Louvre... 20 siècles retrouvés.*» Editions du Rocher, 1987.

TROMBETTA, P. J. et alli: «*La céramique, commercialisation, fabrication (V-XIX).*» Congrès d'archéologie médiévale. Paris du 4 au 6 Octobre 1985.

TROMBETTA, P. J. et alli: «*Les fouilles de la Cour Napoleon.*» *Archéologie et projet urbain.* Revue des Monuments Historiques, núm. 136. 1985.

TROMBETTA, P. J. «*El polémico proyecto del Gran Louvre. Las excavaciones arqueológicas en la plaza Cuadrada y en la plaza de Napoleón.*» *Koine*, núm. 1, Madrid, 1986.

TROMBETTA, P. J.; CULAS, J. M y BONIS, A.: «*Dédal.*» *Revista d'Arqueologia i Societat*, núm. 1. Barcelona, 1988.

sionals i de voluntaris que oscil·lava entre trenta i cent vint. Per primera vegada en la història de l'arqueologia parisenca, professionals de formacions diverses es complementaren per dur a terme l'excavació, alhora que la gestió del material i la preparació per a la ulterior publicació.

A les dues hectàrees i mitja de la Cour Napoleon foren excavades les restes d'un barri que havia començat a constituir-se a partir del segle XIII.

Efectivament, a final del segle XII, Philippe Auguste va construir una fortificació a la ribera dreta del Sena, sota l'actual Place Carrée del Louvre. Aquesta instal·lació fou el motor del desenvolupament urbà que es produí a partir del segle XIII.

De l'època anterior al segle XII es van excavar les restes d'alguns fons de cabana i, sobretot, un nombre important de fosses i fossats relacionats amb les activitats domèstiques i agràries. Aquesta mena d'estructures apareixen documentades des de l'època gal·loromana.

Des de començament del segle XIII, un sistema de carrers ortogonals fixa la configuració general de les illes de cases situades entre el Louvre i les Tuileries.

D'ençà d'aleshores es funden esglésies, una escola per als pobres i l'hospital de cecs dels Quinze-Vingts. Així doncs, en aquesta zona privilegiada de l'urbanisme medieval, els vestigis arqueològics es multipliquen i es diversifiquen. Les restes d'activitats artesanals hi ocupen un lloc important.

De la xarxa viària només s'han conservat dos carrers orientats N-S: la rue Fromenteau i la rue St. Thomas.

A final del segle XIV, Charles V va incloure aquest barri en l'interior d'una nova muralla que limitava la ciutat per l'oest. Aquesta fortificació ha estat excavada molt parcialment.

A partir de final del segle XVI, el barri experimentà un canvi social que s'incrementà tot al llarg del segle XVII. Aquesta transformació es troba representada per les importants restes de palaus nobiliaris excavats. Els nobles propietaris d'aquestes mansions van seguir sovint els reis en els seus periples parisencs.

Del Louvre de Louis XIV van poder ser exhumades també les importants restes de l'anomenat mur Levau, contraescarpa inacabada del fossat que encerclava el palau.

En passar la cort del Louvre a Versailles, el barri va tornar a experimentar un nou canvi. Alguns palaus particulars van ser enderrocats i al damunt s'hi construïren cases de veïns.

La destrucció definitiva de tot aquest barri es produí el segle XIX, quan Napoleó III decidí d'homogeneïtzar el Louvre.

Els crèdits que van permetre la publicació de la Cour Napoleon també van estar a l'alçada de la que havia estat l'operació arqueològica més important d'Europa. El seu cost total va arribar als 1.200 milions de pessetes, de les quals 160 milions es van adjudicar a la publicació.

Vint arqueòlegs i tècnics foren contractats durant dos anys per retornar als parisencs i a la comunitat científica la història d'un barri clau, molt mal conegut fins ara.

EL JACIMENT DE LA RUE DE LUTÈCE

El juny de 1986, la construcció d'un aparcament en ple centre de la ciutat va permetre que un equip de divuit professionals realitzés una de les excavacions més complexes de les que mai no havien estat dutes a terme fins aleshores a París. Aquesta nova operació va ser inscrita també dins un projecte urbanístic que va modificar sensiblement l'antiga rue de Lutèce, situada entre edificis públics del segle XIX (Prefecture de Police, Tribunal de Commerce, Palace de Justice i l'hospital Hôtel Dieu).

Els arqueòlegs van ser testimonis i protagonistes, per segon cop, d'una situació nova: la signatura d'un Conveni entre l'Ajuntament de París i l'Estat; aquesta subvenció mixta els va permetre de dur a terme l'excavació de 2.000 metres quadrats, amb abundància de mitjans i en el temps rècord d'un any. La primera etapa de l'operació va ser finançada amb 146 milions de pessetes.

La primera fase de construcció de l'aparcament i de la central de regulació del trànsit de París, tots dos subterranis, i la superfície dels quals corresponia a la zona a explorar, es va dur a terme paral·lelament als treballs arqueològics. La construcció de la plataforma de cobertura de l'obra va fer que l'excavació, iniciada a l'aire lliure, esdevingués un espai semi-soterrani.

Els primers sis mesos es van caracteritzar per les dificultats tècniques vinculades directament a les primeres intervencions de l'empresa de treballs públics sobre el jaciment. La il·luminació elèctrica i la contaminació deguda als residus del ciment foren una constant permanent amb la qual es van haver d'enfrontar els arqueòlegs quotidianament.

Tanmateix, no eren solament els treballs de construcció els únics responsables de les dificultats tècniques; l'aigua retinguda per les capes d'argila impermeables o, fins i tot el clima, que s'anava fent més dur d'un any a l'altre, van completar el paisatge apocalíptic del jaciment de la rue de Lutèce.

ELS ARXIUS

Amb anterioritat als grans treballs de Haussmann (la construcció de la Prefecture de Police i del Tribunal de Commerce i l'obertura del boulevard du Palais), el centre de París conservava un aspecte medieval, caracteritzat pels patis enfangats, les cases mig enrunades i els carrerons estrets i retorts amb noms que recordaven el passat d'un barri actiu i comerciant: rue aux Fèves, rue de la Vieille Pelleterie, rue de la Barillerie, rue de la Calandre, rue de St. Eloi, rue de la Vieille Draperie...

La rue de Lutèce reemplaçarà aquest antic carrer de la Vieille Draperie en tres etapes compreses entre el 1787 i el 1867.

El carrer de la Vieille Draperie, amb una orientació que corresponia a

una sèrie de carrers de l'alta edat mitjana i de l'època gal·loromana, durant l'edat mitjana fou un dels eixos principals de l'Île de la Cité que connectava el Palais Royal amb el centre comercial de l'illa. El segle XII la Vieille Draperie era habitada, principalment, per jueus. Aquests foren expulsats per Philippe Auguste, el qual va lliurar llurs cases als comerciants de teixits (*drapiers*).

Aquest carrer limitava la part nord del monestir de St. Eloi, que fou fundat l'any 635 pel tresorer de Dagobert sobre un terreny que pertanyia al fisc. Aquest conjunt monàstic devia ser força extens per tal com l'abadia aplegava, sota l'autoritat de Santa Aure, la primera abadessa, unes tres-centes religioses. Segurament el convent devia arribar en extensió fins a la rue aux Fèves.

El 1107 les religioses, que havien deixat de tenir una conducta irreprotxable (a causa d'un contacte massa sovintejat amb els soldats de la guarnició del Palais Royal), foren substituïdes per monjos sota la direcció d'un prior.

A partir del segle XII, comencen a ser censats alguns terrenys del monestir fins que, a final del segle XIII, moment en què és possible reconstruir el parcel·lari gràcies als arxius, tota la part nord del monestir serà edificada, llevat d'alguns jardins al sud del claustre.

El 1629, l'arquebisbe de París va lliurar el priorat als religiosos de l'Orde de la Congregació de St. Paul. L'església i els annexos del convent, en molt mal estat de conservació, foren restaurats.

Després de la Revolució, l'església fou utilitzada com a dipòsit d'arxius, fins que el 1838, en el moment de la construcció de la rue de Constantine, fou enderrocada.

Durant l'edat mitjana, les propietats del monestir comprenien també una part de les terres situades entre el carrer de la Vieille Draperie i el carrer de la Pelleterie. A tocar d'aquestes vies hi havia l'abadia de St. Malgoire, que tenia l'església dedicada a St. Barthélemy. Aquesta església, construïda a l'emplaçament de l'antiga capella del Palais Royal, fou fundada per Hugues le Grand i fou consagrada pel seu fill, el futur Hugues Capet, a final del segle X.

L'altre carrer exhumat en aquest jaciment és la rue St. Eloi, anomenat, en l'edat mitjana, de la Savaterie. Té un traçat en ziga-zaga que potser correspon a un antic camí situat en les terres del monestir i format gairebé de forma natural.

A l'est es trobava el carrer de la Juiverie (l'actual carrer de la Cité) on els jueus s'havien instal·lat d'antic. Hi fundaren una sinagoga que es va transformar en l'església de la Madeleine durant el regnat de Philippe Auguste (fig. 2).

Fig. 2. – Plan de Delagrive. 1754. Arch. Nat. N. II.

L'EXCAVACIÓ

El jaciment es troba situat en ple cor de l'Île de la Cité³ i el seu caràcter d'illa fa que tingui una connotació diferent de la de la resta dels explorats anteriorment a la ciutat. L'existència, d'ençà dels primers dies de la romanització, d'un relleu topogràfic força marcat, derivat directament d'un paisatge fluvial va mediatitzar la instal·lació humana.

Entre els murs dels cellers moderns s'estén una sinuosa franja de terreny conservada pel traçat dels carrers Saint-Eloi, orientat N-S, i la Vieille Draperie, orientat E-O, on s'han conservat dos mil anys d'història parisenca, representada per sis metres de potència estratigràfica.

Fins a la segona meitat del segle II dC, un braç del Sena travessava el jaciment. Se n'ha conservat una part de la vora situada a la zona més occidental del jaciment i hi romanen les restes d'una ocupació anterior a l'arribada dels romans, que podria correspondre al segle I aC.

Als múltiples nivells de disposició d'al·luvions (llims calcaris) aportats pel Sena, s'hi poden distingir diverses fases d'ocupació representades per l'existència de negatius d'estaques de fusta (conservades, en algun cas, gràcies a la humitat del terreny) i de fosses. La situació en l'espai de totes aquestes restes ens permeten delimitar una sèrie de fons de cabana circulars, d'un diàmetre aproximat de cinc metres. D'alguns altres, que devien ser rectangulars, n'ignorem les dimensions exactes i la utilitat.

Totes aquestes estructures, aïllades del seu context d'ocupació, ens fan pensar en una elevació dels hàbitats, que potser eren construïts sobre pilars, o bé ens suggereixen una erosió permanent produïda en el moment de les inundacions.

De la vora oriental d'aquest braç del Sena no se n'ha conservat cap vestigi, tot i que una anàlisi rigorosa de les restes arquitectòniques i del pendent dels dipòsits ens en permetrà una reconstrucció parcial.

Tanmateix, la depressió formada per aquest canal ha estat ben estudiada, encara que no en la totalitat. Una sèrie considerable de talls estratigràfics que travessen la part central del jaciment de nord a sud, igual com l'excavació d'una important mostra, ens ha permès d'analitzar l'evolució d'aquest antic braç, la història del qual, fins ara, ens era desconeguda.

El fons d'aquest braç del Sena és format pel terreny natural (argil·lins), on només ha estat observada una resta. Es tracta d'una fossa aïllada de l'ocupació corresponent i d'explicació difícil, per tal com no sembla que es tracti d'una construcció relacionada amb l'extracció de matèria primera. D'altra banda, fa de mal comprendre el sentit que tenia en una zona que s'inundava sovint.

3. L'Île de la Cité es troba situada al mig de la Conca de París, encerclada pel riu Sena. Aquest eixampla el seu curs gràcies als afluents Yonne i Marne a l'est de París i Oise i Eure, a l'oest.

Estrabó ja ens parla a la seva «Geografia» de la importància d'aquest riu com a via de comunicació.

Una capa gruixuda d'argila blava, barrejada amb restes vegetals, es va anar sedimentant sobre tota la superfície. S'hi han pogut observar les restes negatives d'estaques o, fins i tot, de capes d'ocupació molt primes i fosses que podrien correspondre, en alguns sectors, a la primera meitat del segle II dC.

A partir de la segona meitat del segle II dC, el canal, esdevingut un veritable aiguamoll insalubre, va començar a ser empantanat mitjançant l'abocament de matèria orgànica i de desferres de construcció que s'acumulen en un gruix de més de dos metres. Aquests dipòsits són compactes i humits i contenen una important quantitat de fusta i de cuir, així com restes òssies en connexió de cavalls, gossos, un ase, i d'ocells, entre els quals cal destacar un voltor, una espècie molt mal coneguda en l'època gal·loromana.

A la vora oest del canal, després d'un període d'abandonament, reapareixen, a partir del segle II, els fons de cabana rectangulars, igual que les alineacions d'estaques, relacionades, segurament, amb les activitats de pesca.

Tot al llarg del segle III el canal fou reomplert sistemàticament mitjançant l'abocament constant de deixalles orgàniques, però no alimentàries, i materials de construcció diversos.

En la segona meitat del segle III fou construït, amb fusts de columna invertits, un altar que s'elevava sobre allò que podia haver estat la base del pendent oriental del canal. Al costat foren dipositades dues destrals neolítiques.

D'altra banda, no gaire lluny de la vora occidental, un conjunt de baixos relleus i de restes de fusts de columna i arquitraus foren reutilitzats per a la construcció d'una efímera instal·lació «arquitectònica».

En un d'aquests blocs de pedra hi ha representada una escena marina formada per un tritó que bufa una conquilla sobre la qual és asseguda una dona que porta una palma a la mà. Aquest conjunt és d'una gran qualitat tècnica i deu provenir, igual que les altres restes, d'un edifici públic derruït.

Totes aquestes restes, encara que es troben escampades, pertanyen a la mateixa fase cronològica, i foren cobertes de seguida per altres aportacions orgàniques.

En l'estat actual de la investigació no se'n pot avançar cap conclusió, tot i que, possiblement, es tracti en tots dos casos de construccions rituals que devien fer referència a un culte a l'aigua.

Les primeres estructures construïdes en dur (àrea artesanal) exhumades a la part occidental del jaciment daten d'aquesta època.

A partir de final del segle III i principi del segle IV, el primer carrer orientat E-O (*decumanus*) establirà el primer esquema d'un urbanisme. Des d'aquest moment i fins al segle XVIII, el traçat del futur carrer de la Vieille Draperie experimentarà poques modificacions.

Pel que fa a l'hàbitat, les restes excavades són molt fragmentàries a causa de les pertorbacions modernes. Apareixen escampades i no són monumentals, tret dels vestigis d'un edifici construït amb blocs calcaris de grans dimensions, exhumat a la zona sud-est del jaciment.

En la primera meitat del segle IV es va aixecar un nou edifici sobre les restes enrunades de l'estructura que acabem de descriure. Als seus nivells d'ocupació s'ha conservat una col·lecció de monedes (més de cent) datades en la meitat del segle IV, que constitueix un dels rars conjunts metàl·lics ben conservats.

Del segle IV al segle VI una sèrie de murs orientals E-O i N-S configuren els límits parcel·lars de la primera organització urbana d'aquesta banda de l'Île de la Cité. Les primeres estructures exhumades suggereixen una instal·lació encara mal organitzada. Es tracta, sobretot, d'espais dedicats a les activitats artesanals, situats a la perifèria d'hàbitats més ben organitzats. S'hi succeeixen una sèrie de sòls, llars de foc, fosses i negatius d'estaques.

Nous abocaments de terra semblen posar fi a aquesta mena d'ocupació desordenada per deixar pas a les primeres construccions característiques d'una organització urbana permanent. Les tanques d'estaques i, més endavant, els murs ben construïts, són l'exemple d'una instal·lació estable.

Ahora, se succeeixen els diferents nivells del *decumanus* construïts mitjançant una capa o diverses capes de preparació (*tegulae*, argila i pedres) sobre les quals es disposa un enllosat i/o un empedrat.

En aquesta part de l'Île de la Cité, tan marcada per un medi natural difícil de controlar, el pas del camp a la ciutat es va anar fent a poc a poc i no gens radicalment.

Des del segle VI fins al VIII, l'espai ocupat pel *decumanus* fou utilitzat per a la construcció dels primers hàbitats merovingis, les restes dels quals apareixen aïllats del seu context urbà a causa de les perturbacions produïdes per les grans transformacions arquitectòniques de la baixa edat mitjana i de l'època moderna. Malgrat tot, les fosses i les sitges són el testimoni d'una vida domèstica intensa. Les restes òssies i la ceràmica representen la baula perduda de la història parisenca.

La part meridional del jaciment va experimentar una transformació violenta a causa de l'arrasament produït per la instal·lació d'una de les primeres necròpolis del monestir de St. Eloi. Aquest cementiri, adossat a dos murs d'època romana reutilitzats, pertany a l'església d'un monestir fundat per St. Eloi el segle VII sota el regnat de Dagobert. D'aquesta església, el plànol de la qual ens ha estat restituint pels arxius, només se n'han conservat els fonaments del límit septentrional i una part de la façana.

En van poder ser exhumades cinc inhumacions (dues foren trobades en els sondeigs realitzats per la CPV el 1981). Els enterraments foren realitzats en fosses excavades directament en un terreny del Baix Imperi. Aquest cementiri es devia trobar entorn de l'absis de l'església i cal situar-ne la datació en els segles VII-VIII si tenim en compte la cronologia d'un gra de collarret de pasta vítria trobada entre les tombes.

El segle VIII hi havia un carrer, del qual es conserva el traçat N-S sota la futura Savaterie, més endavant St. Eloi, que devia circuir el cementiri. Aquest carrer era limitat per un mur que prengué l'alineació de construc-

cions gal·loromanes anteriors. Alhora, el futur carrer de la Vieille Draperie va constituir el límit nord del conjunt monàstic. Aquests carrers van conservar el seu traçat fins al segle XIX.

En el segle XI el cementiri va deixar d'organitzar l'espai. Els murs que el protegien foren enderrocats i recoberts amb un sòl de terra batuda. Aquesta ocupació potser depenia d'una propietat privada o bé es tractava de les restes d'un hàbitat dependent de la comunitat religiosa. La naturalesa de les deixalles alimentàries dipositades sobre aquest sòl i les excavades en una fossa d'aquesta mateixa època ens ajudaran a saber si es tracta d'una forma de vida específica o si, ben al contrari, es pot comparar amb els altres dipòsits contemporanis del jaciment.

En el segle XIII es va dur a terme una nova reestructuració. A partir d'aquell moment, el carrer de la Savaterie va ocupar la superfície dels antics hàbitats de l'alta edat mitjana.

De la baixa edat mitjana se n'han conservat pocs exemples. Cal destacar-ne alguns murs parcel·laris limitats pels carrers de la Vieille Draperie i de la Savaterie; llurs elevacions conservaven encara les arrencades de les voltes. També es conserva una sèrie important de latrines que cronològicament van des del segle XIII al XVI; presenten una sedimentació semblant: totes disposen d'una successió d'estrats orgànics i de sanejament (cendra, sorra, calç). N'hi ha dues (l'una del segle XIII i l'altra del XV) que han conservat material d'una qualitat extraordinària. Plats, culleres i planxes de fusta, restes de teixit i cistells de vímet, constitueixen, a hores d'ara, la col·lecció medieval més important d'aquesta mena d'objectes que hi ha a París.

L'ÈPOCA MODERNA

Els segles XVII, XVIII i XIX són els més ben representats, des del punt de vista arquitectònic. Efectivament, a partir del segle XVII, aquesta zona del barri central de l'Île de la Cité experimentà un desenvolupament substancial. La necessitat d'espai va modificar, en certa manera, les tècniques de construcció, però no els eixos del parcel·lari, que continuaran sent organitzats pels carrers de St. Eloi (antiga Savaterie) i de la Vieille Draperie.

En aquesta illa on hi ha el jaciment de la rue de Lutèce, la necessitat de nous espais vitals imposarà la construcció de cellers profunds que seran la causa principal de les pertorbacions en els nivells corresponents a les ocupacions anteriors.⁴

4. Les datacions avançades en aquest article no són definitives. Sobre la rue de Lutèce vegeu:

BUISSON, D.: «*Decouvertes rue de Lutèce.*» *Arqueologia*, núm. 217, pàg. 16-22. París, 1986.
EQUIP ARQUEOLÒGIC DE LA RUE DE LUTÈCE: «*Le site de la rue de Lutèce: un coeur urbain saisi dans sa longue durée.*» *Rapport préliminaire*. Març, 1987.

Cellers, latrines, pous, fosses i plantes baixes junt amb els plànols d'arxiu (existents a partir del XVI i, sobretot, del XVII) ens permetran de reconstruir la totalitat del parcel·lari de l'Època Moderna (fig. 2).

ALTRES OPERACIONS

Des del 1984 fins al 1986 la CPV va dur a terme també una sèrie d'excavacions de més o menys envergadura, tant a l'Île de la Cité com a d'altres zones de la ciutat. La més important de totes fou la realitzada sota la Cour Carrée du Louvre. Aquí foren exhumades les restes del primer Louvre, fontanesa construïda per Philippe Auguste fora del recinte emmurallat de París, més endavant palau reial de Charles V. Les imposants restes de la torre mestra i els fossats que l'encerclen han conservat una elevació aproximada de nou metres i han estat integrats en una cripta arqueològica subterrània.⁵

El 1986, la CPV va poder realitzar quatre noves petites operacions. La primera, duta a terme en un solar del carrer de l'Abbé de l'Épée, va permetre l'excavació de diversos carrers i cellers gal·loromans que encara conservaven unes pintures murals excel·lents. Aquestes restes formen part d'un barri situat en la perifèria de la Lutèce romana. D'altra banda, el seguiment de la construcció d'un accés al RER St. Michel, a la cantonada de l'hospital Hôtel Dieu i el carrer Cité, permeté el descobriment d'una part de la muralla gal·loromana que defensava el sud de l'Île de la Cité.

Finalment, dues excavacions són dirigides actualment per aquest equip municipal, l'una a l'Institut Cury i l'altra sota la plaça de Nôtre Dame a l'Île de la Cité.⁶

EL FUTUR

Un equip de vuit persones ha treballat durant sis mesos per a preparar la publicació. La primera fase de l'operació de la rue de Lutèce ha durat, doncs, divuit mesos.

MUÑOZ LACASTA, J. A. i AUDOIN, F.: «*El yacimiento de la rue de Lutèce: la técnica, la gestión, la difusión.*» Dédal. Revista d'Arqueologia i Societat, núm. 2 (en premsa) Barcelona.

EQUIP ARQUEOLÒGIC DE LA RUE DE LUTÈCE: «*Le site de la rue de Lutèce.*» Rapport de Fouille. 1986-1987.

5. Sobre la Cour Carrée vegeu:

FLEURY, M. et alli: «*Le Louvre des rois. Les fouilles de la Cour Carrée.*» Archeologia, núm. 110, 1986.

6. Sobre el Parvis Nôtre Dame vegeu:

FLEURY, M. et alli: «*La crypte archéologique du Parvis de Nôtre Dame.*» Archeologia, núm. 147. 1980. Pàgs. 6-29.

Aquest apartat ha estat realitzat per BEAUFIFULS, E.

L'interès creixent de l'Ajuntament de París per una exposició de prestigi a principi de 1989 i l'interès científic d'aquest jaciment clau podrien motivar un nou i important finançament que permetria de dur a terme aquest projecte.

Han estat presentats al Consell Superior de la Investigació Arqueològica una sèrie de projectes. De moment, però, la situació continua en punt mort.

Tanmateix, la cosa que sí que sembla certa és que, si es realitza la publicació, es veurà reduïda a una simple monografia, atès que els crèdits per a fer un estudi exhaustiu del jaciment seran insuficients.

D'una altra banda, la construcció d'una àrea d'aparcament subterrani al Carrousel, relacionada amb el projecte de renovació del Museu del Louvre, suposarà una nova activitat arqueològica en aquest sector ric en restes rurals medievals i gal·les, i àdhuc prehistòriques. Aquí es trobaren les empremtes del primer home neolític parisenc. Tot plegat sense oblidar que també a la mateixa zona fou descobert el taller instal·lat per Bernard Palissy (original naturalista i ceramista) per dur a terme l'encàrrec de Maria de Mèdici: la realització d'una cova artificial decorada amb tota mena de representacions humanes, animals i vegetals. Aquesta fou una obra inacabada que ens va deixar les restes de cinc mil peces i fragments que ens permetran de renovar l'estudi de l'obra de Palissy, pràcticament abandonat des del segle XIX.

Aquesta nova tasca impulsarà una altra vegada la constitució d'un ampli equip i serà finançada amb 360 milions de pessetes.